

Hollands glorie in Ein Harod

In een van Israëls meest sfeervolle en landelijkst gelegen musea is jaarlijks gedurende enkele maanden 'Nederlands' werk te zien. Het gaat om wisselende deel-exposities van schilderijen, aquarellen en tekeningen van de Nederlandse kunstenares **Nettie Steijns-Bromberg (1920-1990)**, een leerlinge van Paul Citroen. De afgelopen periode stond een deel van haar landschappen centraal (in dit geval twintig werken). **Wim Kortenoeven** reisde er voor naar Ein Harod en zag daar nog meer opmerkelijk cultuurgood (maar daarover elders in dit tijdschrift meer).

Wim Kortenoeven

In het overgangsgebied tussen het heuvellandschap van Gilboa en de Vallei van Yisraël, ligt kibboets Ein Harod. In het centrum van deze uit 1925 stammende collectieve nederzetting staat, omge-

ven door hoge cypressen, palm- en eucalyptusbomen, het witgepleisterde 'Misjkan LeOmanoet' ('Huis van de Kunst'). Het museum startte in 1937 als een eenvoudig 'kunsthoekje' in de studio van de schilder en kibboetslid Chaim Atar, maar in 1948 werd de inmiddels sterk uitgegroeide kunstverzameling overgebracht naar het splinternieuwe Misjkan LeOmanoet, overigens het eerste speciaal voor dat doel geconstrueerde museumgebouw

in Israël. Het werd ontworpen door de architect Samuel Bickels, beschikt over veertien expositieuzalen en twee patio's voor beeldhouwwerken en is daarmee het grootste museum in Noord-Israël. Bickels liet het gebouw prachtig opgaan in het landschap en creëerde een vernuftig systeem van indirecte natuurlijke verlichting waarmee een unieke atmosfeer ontstond.

Zestig jaar geleden was Ein Harod een afgele-

Eilat, N. Bromberg

Negev, N. Bromberg

gen nederzetting in het toen nog Zuid-Galilea. Chaim Atar en zijn artistieke vrienden geloofden dat hun kibboets desalniettemin tot een cultureel centrum kon uitgroeien en zelfs invloed zou kunnen uitoefenen op de spirituele waarden van de toen nog in de prille oprichtingsfase verkerende joodse staat Israël. Met die 'nationale' ideaal in gedachten werd ook de museumcollectie samengesteld: werk van joodse kunstenaars uit zoveel mogelijk periodes; archeologische vondsten die een beeld geven van duizenden jaren joodse cultuur in Israël; volkskunst van de verschillende joodse gemeenschappen; alsmede een zeer uitgebreide en belangrijke verzameling judaïca (joodse religieuze gebruiksvoorwerpen) – eveneens afkomstig van joodse gemeenschappen uit vrijwel alle windstreken. Gezien het voerststaande is het dan ook eigenlijk vanzelfsprekend dat het museumlogo is afgeleid van een achttiende eeuwse Poolse chanoekia (rituele kandelaar) uit de eigen collectie.

Sinds 1991 heeft Misjkan LeOmanoet meer dan 200 olieverfschilderijen, 200 aquarellen en 300 tekeningen van de Nederlandse kun-

stenares Nettie Steijns-Bromberg in permanente bruikleen – stuk voor stuk werken met joodse of Israëlische thema's. Uit die enorme en gevarieerde Steijns-collectie wordt jaarlijks een deel-expositie samengesteld. In de afgelopen maanden stonden de landschappen centraal, waarvan met name Steijns' pastellen van de Negev en van Jeruzalem tot de verbeelding spreken. Sinds 1961 bracht de kunstenaar vele bezoeken aan Israël. Ze bleef er steeds enkele maanden en een groot deel van die tijd besteedde ze dan aan tekenen en schilderen. Haar werk kan verder worden getypeerd als expressief, intens en bevlogen; sterk beïnvloed door haar jood-zijn en haar mededogen met het lijden van de mensheid.

In 1990 overleed Nettie Steijns in Jeruzalem, waar zij ook werd begraven. Kort voor haar overlijden had de kunstenaar, die een slechte gezondheid had en zich zorgen maakte over wat er uiteindelijk met haar artistieke nalatenschap zou gebeuren, het museum van Ein Harod bezocht en kennis gemaakt met directrice Galia Bar Or. Bij die gelegenheid werd de afspraak gemaakt dat al het eigen werk dat zich na haar overlijden in Steijns boedel zou

bevinden een plaats zou krijgen in Misjkan LeOmanoet. De afspraak werd testamentair vastgelegd en na haar overlijden werd de Nettie Steijns-Bromberg Stichting opgericht, met als bestuursleden haar broer, Paul Bromberg, haar goede vriend de bekende Amsterdamse graficus Otto Treumann, en Ronnie Naftaniel, directeur van het CIDI (Centrum Informatie en Documentatie over Israël), die de kunstenaar in Ein Harod heeft geïntroduceerd. Stichting en museum sloten vervolgens een overeenkomst waaronder het museum het op zich nam de collectie goed te bewaren en gedeelten ervan jaarlijks gedurende enkele maanden te exposeren. De stichting verplichtte zich op haar beurt tot het verstrekken van een jaarlijkse subsidie aan Misjkan LeOmanoet, afkomstig uit de rente over het nagelaten vermogen van Nettie Steijns.

In 1991 werd de uit ruim zevenhonderd werken bestaande Steijns-collectie naar Ein Harod overgebracht en in oktober 1992 vond daar de eerste solo-expositie plaats. Sindsdien zijn er ieder jaar weer andere werken thematisch tentoongesteld. Overigens is ook elders in Israël

nog een werk van Nettie Steijns te bekijken. Het holocaustmuseum van kibboets Lochamei Ha-Gettaot (gesticht door overlevenden van de joodse opstand van 1943 in Warschau) is in het bezit van een door haar geschilderd postuum portret van Jansz Korczak, de Poolse-pedagoog die vrijwillig met zijn joodse pupillen meerging toen die door de nazi's ter dood zouden worden gebracht (zie pagina 4). De tragische joodse held Korczak is eigenlijk een typisch Steijns-onderwerp, net als de joodse kindergezichten, de oude wijze mannen, de uitzichten over Jeruzalem, en de wezenloze lege vergezichten bij Mitzpe Ramon. Identificatie en betrokkenheid. Is er daarom een plaats waar Nettie Steijns' liefdervolle observaties beter thuis horen dan in het door haar zo geliefde joodse land waar zij uiteindelijk definitief thuiskwam?

Het in 1948 voltooide Misjkan LeOmanoet was het eerste platelandmuseum van Israël, het eerste kibboetsmuseum en is thans het grootste museum van Noord-Israël.